

پوهنتون اسلام

پوهنځی شرعيات و قانون

پروگرام ماسټري فقه و قانون

امارت اسلامي افغانستان

وزارت تحصيلات عالي

معينيت امور علمي

نقش قرآن در اثبات دعوی جزایی در فقه اسلامی و قوانین افغانستان

رساله ماسټري

محصل: نویدالله " عزیزي "

استاد راهنما: دوكتور نجيب الله " صالح "

سال ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۴۱ هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستري فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

نقش قراین در اثبات دعوی جزایی در فقه اسلامی و قوانین افغانستان

رساله ماستری

محصل: نویدالله " عزیزى "

استاد رهنما: دوكتور نجیب الله " صالح "

سال ۱۳۹۸ هـ ش - ۱۴۴۱ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم نویدالله ولد عبدالعزیز ID: SH-MSF-97-337 محصل دور ششم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: نقش قراین در اثبات دعوی جزایی در فقه اسلامی و قوانین افغانستان به روز ۱۳۹۹/۱۰/۱۴ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) نود پورص (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم :

نمبره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	سر محقق سید حبیب شاکر	عضو هیات	
۲	دکتور مصباح الله عبدالباقي	عضو هیات	
۳	دکتور نجیب الله صالح	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورده ماستری

خلاصه تحقیق

قراین یکی از دلایل مهم و ارزشمند در باب اثبات دعوی جزایی می باشد که مشروعیت استدلال به آن به دلایل از قرآنکریم و احادیث نبوی ثابت می باشد؛ از قبیل استدلال یعقوب علیه السلام بر قرینه سالم بودن لباس یوسف علیه السلام در مقابل ادعای فرزندانش، و استدلال عزیزمصر بر قرینه پاره بودن لباس یوسف علیه السلام از عقب مبنی بر تصدیق وی و تکذیب همسرش، و فیصله رسول الله ﷺ بر اعطای وسایل جنگی ابوجهل برای معاذ بن عمر بن جموح بعد از دیدن قرینه آثار خون بر روی شمشیر وی، همچنان قوانین افغانستان از قرینه صحبت نموده است، خصوصاً در قانون اجراءات جزایی یکی از دلایل اثبات جرم قراین عنوان شده است.

بنا بر نظریه جمهور فقهاء عمل به قرائن جایز بوده و شریعت اسلامی آنرا اعتبار داده است، بدون حدود که فقهاء در اثبات و عدم آن توسط قرائن اختلاف دارند، سایر دعوای جزائی جرایم تعزیری توسط قرائن ثابت میشود، اختلاف در حدود به دلیل محدودیت است که در اثبات حدود از جانب شریعت وضع شده است، خصوصاً جزئی ترین شبهه سبب دفع حد میشود، و پیامبر ﷺ گفته است: "حدود را در اثر وجود شبهه دفع کنید" و مشخص بودن دلایل اثبات آن که یا اقرار مجرم باشد یا شهادت شهود و یمین، در غیر آن ثابت نمی گردد.

نظر به تنوع دعوای جزایی و غیر محدود و محصور بودن آن؛ قرائن هم بی شمار و بدون حد و حصر می باشد، زیرا با پیشرفت زمان و ظهور تکنالوژی جدید؛ اسالیب ارتکاب جرم هم جدید میگردد، نیز قرائن هم جدید گردیده و به شمار آن افزوده میشود.

از جمله مهمترین قرائن معاصر در اثبات دعوای جزایی: آثار انگشتان دست و پای، افرازات بدن انسان، نوارهای صوتی و تصویری، آثار لکه های خون، دندان، تایلر موتر، قدم، پارچه های شیشه، موی، تشریح جثه میت و غیره قرائن ایکه در اثبات دعوای جزایی مؤثر واقع شود می باشد، قضات محترم قبل از بررسی قضیه و فیصله آن؛ از ابتدای وقوع واقعه الی مرحله محاکماتی و حین رسیدگی قضیه باید به جمع آوری تمامی قرائن مرتبط به قضیه پرداخته و از حال واحوال جرم، مجرم، زمان و مکان واقعه به استنباط آن اقدام نموده و به آن استدلال ورزند تا مجرمین واقعی شناسایی و مجازات گردیده و انسانهای بی گناه مجرم تلقی نشده و ریشه جرم و جنایت از زمین برچیده شود.

واژگان کلیدی: قرائن، اثبات، دعوا، جزاء، فقه، اسلام، قانون، افغانستان

فهرست مطالب

ج	خلاصه تحقیق
Error! Bookmark not defined.	اهداء
Error! Bookmark not defined.	سیاسگذاری
Error! Bookmark not defined.	مقدمه
Error! Bookmark not defined.	فصل اول
Error! Bookmark not defined.	مفاهیم و کلیات
Error! Bookmark not defined.	مبحث اول: مفهوم قرینه
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: مفهوم لغوی قرینه
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی قرینه
Error! Bookmark not defined.	تعریف قرینه نزد اصولیین:
Error! Bookmark not defined.	مبحث دوم: مفهوم اثبات
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: مفهوم لغوی اثبات
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی اثبات
Error! Bookmark not defined.	مبحث سوم: مفهوم دعوی
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: مفهوم لغوی دعوی
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی دعوی
Error! Bookmark not defined.	مبحث چهارم: مفهوم فقه
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: مفهوم لغوی فقه
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی فقه
Error! Bookmark not defined.	مبحث پنجم: مفهوم قانون
Error! Bookmark not defined.	مطلب اول: مفهوم لغوی قانون
Error! Bookmark not defined.	مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی قانون
Error! Bookmark not defined.	مبحث ششم: مفهوم جزاء

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: مفهوم لغوی جزاء

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی جزاء

Error! Bookmark not defined...... مبحث هفتم: مفهوم جرم

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: مفهوم لغوی جرم

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: مفهوم اصطلاحی جرم

Error! Bookmark not defined...... مبحث هشتم: انواع دعوی

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: انواع دعوی از لحاظ صحت و عدم آن

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: انواع دعوی بر اساس محل حق

Error! Bookmark not defined...... مطلب سوم: انواع دعوی بر اساس موضوع

Error! Bookmark not defined...... مبحث نهم: انواع جرم در فقه اسلامی و قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: انواع جرم در فقه اسلامی

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: انواع جرم در قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined...... مبحث دهم: انواع جزاء در فقه اسلامی و قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: انواع جزاء در فقه اسلامی

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: انواع جزاء در قوانین افغانستان

Error! Bookmark not defined...... فصل دوم

Error! Bookmark not defined...... نقش قرینه در اثبات دعوی جزایی از نظر فقه اسلامی

Error! Bookmark not defined...... مبحث اول: انواع قرینه در فقه اسلامی

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: انواع قرینه از جهت مصدر

Error! Bookmark not defined...... مطلب دوم: انواع قرینه از لحاظ قوت و ضعف آن

Error! Bookmark not defined...... مطلب سوم: انواع قرینه از جهت ارتباط آن با مدلول خود

Error! Bookmark not defined...... مبحث دوم: قرینه نزد علمای اصول فقه

Error! Bookmark not defined...... مطلب اول: فرق بین قرینه فقهی و قرینه اصولی

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: ارزش قرینه نزد علمای اصول فقه.

Error! Bookmark not defined......مبحث سوم: مشروعیت استدلال بر قرینه.

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: دلایل مشروعیت قرینه در قرآن.

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: دلایل مشروعیت قرینه در سنت.

Error! Bookmark not defined......مبحث چهارم: حکم عمل به قراین.

Error! Bookmark not defined......مطلب اول: جواز عمل به قرینه.

Error! Bookmark not defined......مطلب دوم: منع عمل به قرینه.

Error! Bookmark not defined......مطلب سوم: ترجیح میان هر دو قول.

Error! Bookmark not defined. مطلب چهارم: قیودیکه وجود آن هنگام عمل به قرینه لازم نیست. **defined.**

Error! Bookmark not defined......مطلب پنجم: حکم عمل به قراین در باب اثبات حدود.

Error! Bookmark not defined......مبحث ششم: اهمیت قرینه منحصیث دلیل اثبات.

Error! Bookmark not defined......فصل سوم

Error! Bookmark not defined. نقش قراین در اثبات دعوی جزایی از نظر قوانین افغانستان **defined.**

Error! Bookmark not defined......مبحث اول: مشروعیت قانونی قرینه.

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: قرینه در قانون اجراءات جزائی.

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: قرینه در سایر قوانین افغانستان.

Error! Bookmark not defined......مبحث دوم: نقش قراین در اثبات دعوی جزائی.

Error! Bookmark not defined......مطلب اول: قرینه نوارهای صوتی و تصویری.

Error! مطلب دوم: قرینه آثار و نشان انگشت و نقش آن در اثبات دعوی جزائی. **Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined......مطلب سوم: قرینه آثار موی

Error! Bookmark not defined......مطلب چهارم: قرینه آثار قدم یا پل پا.

مطلب پنجم: قرینه آثار رول خون و نقش آن در اثبات دعوی جزایی. **Error! Bookmark not defined.**

مطلب ششم: قرینه آثار دندان..... **Error! Bookmark not defined.**

مطلب هفتم: قرینه آثار پارچه های شیشه **Error! Bookmark not defined.**

مطلب هشتم: تشریح جثه میت از طریق معاینات طب عدلی و نقش آن در اثبات دعوی جزایی.

Error! Bookmark not defined.

مطلب نهم: افرازات بدن و نقش آن در اثبات دعوای جزایی **Error! Bookmark not defined.**

مبحث سوم: نقش قاضی در جمع آوری، استنباط و استدلال به قرینه. **Error! Bookmark not defined.**

مطلب اول: جمع آوری قراین توسط قاضی. **Error! Bookmark not defined.**

مطلب دوم: نقش قاضی در استنباط قراین و استدلال به آن **Error! Bookmark not defined.**

نتیجه گیری..... 1

پیشنهادهات..... 4

فهرست آیات قرآنی..... **Error! Bookmark not defined.**

فهرست احادیث نبوی..... **Error! Bookmark not defined.**

فهرست آثار..... **Error! Bookmark not defined.**

فهرست اعلام..... **Error! Bookmark not defined.**

فهرست مراجع و مصادر..... **Error! Bookmark not defined.**

Summary of the Research..... **Error! Bookmark not defined.**

نتیجه گیری

بعد از تحقیق اینکه در رابطه به نقش قراین در اثبات دعوای جزایی در فقه اسلامی و قوانین افغانستان نمودم به نتایج ذیل متوصل میشویم:

1- شماردن قرائن منحصیث یکی از وسایل و دلایل اثبات دعوای علی الخصوص دعوای جزایی به وسعت و گستردگی علوم اسلامی دلالت می کند و به غنامندی فقه اسلامی افزوده است و نزد قضاء دروازه را باز نموده است تا قضایا را بهتر و بیشتر تعمق نموده و هر ذی حق را به حق اش و هر مجرم را به سزای اعمالش برساند، تا مجرم اصلی از غیر آن تفکیک گردیده و خون، جان، مال، عرض و سایر محرّمات مسلمانان از هر نوع تعرض و تعدی در امن ماند، حقوق مردم پایمال نگردیده و ریشه جرم و جنایت از زمین برکنده شود.

2. قرینه بیشتر به معانی ملازمت، مصاحبت، نفس و همسر آمده است و عبارت از « کُلُّ اِمَارَةٍ ظَاهِرَةٍ تُقَارَنُ شَيْئاً حَفِيًّا فَتَدُلُّ عَلَيْهِ ». [علامه و نشانه آشکار است که نزدیک به یک شیء پوشیده بوده و به آن دلالت می نماید].

3. بنا بر نظریه جمهور فقهاء عمل کردن به قرائن جایز بوده و شریعت آنرا اعتبار داده و از جمله دلایل اثبات دعوای شمرده میشود، و دلایل بی شمار از قرآن کریم، سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم، اجماع امت و قیاس مبنی بر جواز عمل بر قرائن موجود می باشد، نادیده گرفتن آن سبب ضیاع حقوق مردم، انتشار فساد، کثرت جرم و مجرمین، از بین رفتن عدالت و فیصله به ظلم و استبداد میگردد.

4. قرینه در قوانین افغانستان نیز مشروع بوده و در قوانین جزائی، مدنی و تجارّتی به آن اشاره شده است، خصوصاً در قانون اجراءات جزائی در جمله دلایل اثبات دعوای جزائی ذکر شده است، قضات به رعایت و استدلال به آن در هنگام رسیدگی به قضایا، حل و فصل آن مکلف گردانیده شده است.

5. اثبات حدود توسط قراین ممکن نبوده، به دلیل محدودیت اینکه در اثبات حدود از جانب شریعت وضع شده است، زیرا فقط با شهادت شهود و یا اقرار و اعتراف مجرم به جرم حد در حضور قاضی ذوی الحکم ثابت میشود، و موجودیت دلایل بی شمار مبنی بر دفع حد در اثر موجودیت شبهه و احتیاط نمودن در قبال اثبات دعوای حد، تطبیق و اجرای آن، در صورتیکه حد دفع شد و دلایل دیگر مبنی بر ثابت بودن جرم مجرم موجود بود از قبیل قراین؛ درینصورت مجرم تعزیراً مجازات میگردد.

6. اتفاق فقهاء مبنی بر ثبوت تمام دعاوی جزایی غیر از حدود توسط قرائن، زیرا جرایم بی شماری می باشد که موجودیت دلایل همچو اقرار و شهادت شهود برای اثبات آن ممکن نیست، از جهت موجودیت مجرمین مکرر که هرگز اقرار نمی کنند، عدم موجودیت شواهد در هنگام ارتکاب جرم از سوی مجرمین، موجودیت شهود دروغین و غیره.
7. نوارهای صوتی و تصویری در ثبوت دعاوی جزایی مؤثر بوده و سبب تفکیک مجرمین اصلی از غیر آن میشوند، و از جمله قرائن مهم شمرده شده است.
8. آثار انگشتان دست و پا در اثبات دعاوی جزایی نقش مهم داشته و قرینه قوی شمرده شده است و در کشف و شناسایی مجرمین اصلی و مجازات آنها رول عمده دارد.
9. افرازات بدن از قبیل، منی، لعاب دهن، آب بینی، قی و غیره هرکدام در ثبوت دعاوی جزایی نقش مهم داشته خصوصاً در اثبات دعاوی تجاوزات جنسی منحصراً قرینه یکی از وسایل اثبات شمرده میشوند.
10. رول خون یکی از قرائن عمده می باشد که اکثر جرایم، قتل، شرب خمر و سایر مواد الکولی، از طریق معاینات آن ثابت میشود و با دریافت قطرات خون از محل واقعه و معاینات آن سبب تشخیص متهمین اصلی و اثبات دعاوی جزایی گردیده و یکی از دلایل و وسایل اثبات را تشکیل میدهد.
11. تشریح جثه یا باز نمودن جسد میت که در اثر واقعات جنایی فوت نموده است، جایز بوده و در شناخت علل و عوامل مرگ میت و اثبات دعاوی جزایی اهمیت خاص دارد و قضات این عمل را در عرصه رسیدگی دعاوی جزایی که جهت اثبات دعاوی جزایی به شرح جسد ضرورت میشود در نظر گرفته و نادیده نگیرند.
12. قاضی در باب رسیدگی قضایایی جنایی از تَنْبُت کار گرفته، تمام جوانب قضیه را بررسی کرده، تمام دلایل، اسناد و مدارک اثباتیه جرم و دعاوی جزایی را جمع آوری نماید، خصوصاً تمام قرائن مرتبط به قضیه را از ابتدای وقوع حادثه و واقعه الی جلسه محاکماتی مظنون و متهم جمع آوری نموده و درج استدلال نماید و به حل و فصل قضایا بپردازد.
13. از آنجاییکه قاضی در شریعت اسلامی در غیر حدود در عرصه تعیین جزاها برای مجرمین دست باز دارد، و سلاحه جرایم تعزیری وسیع و گستره بوده، و از سوی دیگر اکثراً در یک قضیه بیش از دو نفر شریک می باشد پس قرائن کمک می نماید تا قاضی طبق آن درصد اشتراک و دخالت مجرم را در قضیه تشخیص داده بر بالای هر مجرم جزاهای مشخص حکم نماید.
14. قاضی در استنباط قرائن از حال و احوال مجرم، حال و احوال واقعه و حادثه جنایی، حال و احوال زمانی و مکانی و سایر موارد مربوط به قضیه نقش بارز داشته، قرائن را استنباط نموده و

مجرمین اصلی را شناسایی نموده و به جزای اعمال شان برساند تا جلو مجرمین گرفته شده و جرم و جنایت از زمین قلع و قمع گردیده و ریشه آن برچیده شود و جان، مال، حیثیت، مسکن و سایر محرمات انسانها در امن مانده و برای سایرین عبرت گردد.

پیشنهادات

1. به مقامات محترم امارت اسلامی افغانستان پیشنهاد می‌نمایم تا اداره را به منظور تحقیقات و آزمایشات آثار باقی مانده جرمی، دلایل، اسناد و مدارک و سایر مواردیکه در تشخیص و شناسایی مجرمین مؤثر واقع میشود طور مستقل و یا در چوکات وزارت محترم داخله ایجاد نماید.
2. به وزارت محترم تحصیلات عالی پیشنهاد می‌نمایم، به منظور گسترش و تحقیقات در عرصه علوم عدلی، جنایی و قضایی پوهنتون مستقل را ایجاد نماید، و یا حد اقل تا در چوکات تمام پوهنتونهای ولایات، یا پوهنتون مرکزی کابل و یا هم در چوکات اکادمی پولیس، پوهنئی را در علوم امنی و جنائی طور مستقل ایجاد نماید؛ تا در عرصه جنایی و علوم آن افراد به گونه تخصصی و مسلکی تعلیم و تربیه دیده و در تمام بخشهای مربوط به آن محققین و متخصصین فارغ گردیده و سبب گردد تا ریشه جرم و جنایت قلع و قمع گردیده و مجرمین به جزای اعمال شان رسانیده شوند و سطح جرایم در جامعه تقلیل یابد.
3. به محققین و پژوهشگران محترم پیشنهاد می‌نمایم تا در عرصه های؛ نقش قراین در اثبات دعوی مدنی، نقش قراین در اثبات دعوی تجارتي، نقش قراین در اثبات دعوی فامیلی، نقش قراین در اثبات دعوی مالیاتی و سایر موارد مرتبط به نقش قراین در باب اثبات به تحقیق و جستجو بپردازند، و میتوانند رساله های خویش را در آن رابطه تحریر دارند، زیرا کاربرد قراین در تمام بخشها می باشد.
4. به قضات محترم پیشنهاد می‌نمایم تا هنگام رسیدگی به قضایا، خصوصاً قضایای جزایی از نظر کردن به قراین، جستجو، استنباط و استخراج جمع آوری و استدلال به آن چشم پوشی نه نموده و این بخش بزرگ را نادیده نگرفته و از آن غفلت نورزند.
5. به مسئولین محترم ارگانهای عدلی و قضایی، خصوصاً ریاست محترم تحقیقات جنایی وزارت امور داخله، لوی خاړنوالی و ستره محکمه پیشنهاد می‌نمایم تا برای قضات، خاړنوالان، تیم بررسی محل واقعه و تیم تحقیقات جنایی در رابطه به اسالیب، مناہیج، ابزار و وسایل جدید ارتکاب جرم مطابق تکنالوژی روز تمرینات و ترنینگ ها بدهند، و دوره های کوتاه مدت و دراز مدت را مبنی بر آموزش موارد مذکور برای ایشان دایر نمایند، تا از تمام آن موارد آگاهی کامل پیدا نمایند و در عرصه شناخت قراین، اسناد و مدارک اثباتیه دعوی جزایی، مدنی، تجارتي و غیره مهارت و تخصص خویش را بالا ببرند و قضات بتوانند قضایا را بگونه علمی بررسی همه جانبه نموده و به حل و فصل آن بپردازند تا مجرمین واقعی را از غیر آن تفکیک و شناسایی نموده و مجازات نمایند.

6. به اساتید محترم رهنمای رشته شریعت و قانون و سایر رشته های مرتبط به جرایم و جزاها پیشنهاد می نمایم تا محصلین را به تحقیق و تفحص در رابطه به علوم جدیده فقهی و قانونی، مدنی و جزایی ترغیب و تشویق کرده تا این بخش ها به غنامندی علمی خود برسد و عطش آن رفع گردد.

وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَ أَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ وَ عَلَى مَنْ دَعَا بِدَعْوَتِهِمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af